

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Бухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исматова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li
Xalqaro innovatsion universitet
Pedagogika kafedrası o‘qituvchisi

TALABALARDA ATAMALAR BILAN ISHLASH KO‘NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarni atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularni ilmiy va kasbiy nutqda samarali qo‘llay olishga o‘rgatishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Bir necha yillik pedagogik tajribalarga tayanib, ta‘lim jarayonda atamalarni o‘rgatish, ularni to‘g‘ri talqin etish, kontekstda ishlatish hamda terminologik tafakkurni shakllantirish yo‘llari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o‘qitishning interaktiv metodlari, innovatsion texnologiyalar va lingvometodik yondashuvlar asosida olingan natijalar muhokama qilinadi. Maqolada talabalarning terminologik savodxonligini oshirish orqali ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi tavsiyalar keltirilgan.

Tayanch tushunchalar: atama, ko‘nikma, terminologiya, tahlil, metodologiya, kompetensiya.

Аннотация: В данной статье описаны теоретические и практические аспекты развития у студентов навыков работы с терминами, обучения их эффективному использованию в научной и профессиональной речи. На основе многолетнего педагогического опыта анализируются способы преподавания терминов в учебном процессе, их правильная интерпретация, использование в контексте, формирование терминологического мышления. В ходе исследования обсуждаются результаты, полученные на основе интерактивных методов обучения, инновационных технологий и лингвометодических подходов. В статье представлены рекомендации, которые служат развитию профессиональной компетентности студентов путем повышения их терминологической грамотности.

Основные понятия: термины, навыки, терминология, анализ, методология, компетентность.

Abstract: This article describes the theoretical and practical aspects of developing students' skills in working with terms, teaching them to use them effectively in scientific and professional speech. Based on several years of pedagogical experience, ways of teaching terms in the educational process, their correct interpretation, use in context, and formation of terminological thinking are analyzed. During the research, the results obtained on the basis of interactive teaching methods, innovative technologies and linguo-methodical approaches are discussed. The article presents recommendations that serve to develop students' professional competence by increasing their terminological literacy.

Basic concepts: terms, skills, terminology, analysis, methodology, competence.

Kirish. Bugungi kunda oliy ta‘lim tizimida mutaxassis tayyorlash jarayonida atamalar bilan ishlash ko‘nikmasi muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki har bir fan o‘z terminologik tizimiga ega bo‘lib, bu tizim fan mazmunini anglash, uni tahlil qilish va amaliyotga tadbiq etishda hal qiluvchi o‘rin tutadi. Talabalarning o‘z sohasiga oid atamalarni to‘g‘ri tushunishi, ularni nutqda, yozma ishda yoki ilmiy izlanishlarda to‘g‘ri qo‘llay olishi — ularning kasbiy savodxonligining ko‘rsatkichi hisoblanadi.

Ko‘p yillik pedagogik faoliyatlar davomidagi kuzatishlar shuni ko‘rsatdiki, talabalar ko‘pincha atamalarni yod olish bilan chegaralanib qoladilar, ularning mohiyatini, qo‘llanish kontekstini chuqur anglamaydilar. Bu esa fanning nazariy mazmunini to‘liq o‘zlashtirishga to‘sqinlik qiladi. Shu sababli, atamalar bilan ishlash madaniyatini shakllantirish, ularni o‘qitishda tizimli, metodik yondashuvdan foydalanish bugungi ta‘limning dolzarb masalalaridan biridir.[4]

Bugungi kunda ta‘lim tizimida talabalarning mustaqil fikrlashi, ilmiy-nazariy bilimlarni chuqur o‘zlashtirishi shu bilan birga o‘z kasbiy sohasida erkin muloqot qila olishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish va takomillashtirish — o‘quv jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Har bir fan o‘ziga xos terminologik tizimga ega

bo‘lib, talabani bu terminlarni to‘g‘ri tushunishi, izohlashi va amaliyotda qo‘llay olishi uning kasbiy kompetensiyasini belgilaydi.

Atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish nafaqat fanga oid bilimlarni mustahkamlaydi, balki talabalarda tahliliy fikrlash, ilmiy nutq madaniyatini rivojlantirish, tushunchalar orasidagi bog‘liqlikni anglash kabi muhim ko‘nikmalarni rivijlantiradi. Shu bois, oliy ta‘lim muassasalarida talabalarga atamalar bilan ishlashni o‘rgatish metodikasini takomillashtirish zamonaviy ta‘limning dolzarb masalalaridan biri sanaladi.

Mazkur mavzuning ahamiyati shundaki, u talabalarda fanning nazariy asoslarini chuqur o‘zlashtirish, soha terminologiyasini to‘g‘ri qo‘llash hamda ilmiy-ijodiy faoliyatni samarali tashkil etish imkonini beradi. Shu maqsadda, tadqiqotda talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish yo‘llari, samarali metodlar hamda o‘quv jarayoniga ularni joriy etish mexanizmlari tahlil etiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Atamalarni o‘qitish, ularni o‘rganish jarayonini takomillashtirish bo‘yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ko‘plab ilmiy ishlari mavjud. Xususan, A. G‘ulomov va N. To‘xtaboyeva o‘z tadqiqotlarida terminologiyani o‘qitishning lingvistik asoslarini, o‘quvchilarda terminologik tafakkurni shakllantirish jarayonini yoritib berishgan. J. Lyons esa terminlarni “ilmiy muloqotning asosi va tushunchalar o‘rtasidagi bog‘lovchi vosita” sifatida ta‘riflaydi.

V. M. Leitchik terminologiyani mustaqil fan sohasi sifatida qarab, terminlar tizimining shakllanishida ijtimoiy, kognitiv va mantiqiy omillarni birgalikda o‘rganishni taklif etadi. O‘zbekiston olimlari esa, xususan N. Mahmudov, M. Mirtojiev, Z. Qurbonova kabi tadqiqotchilar, atamalarni o‘zbek tili va madaniy kontekstda o‘rganish zarurligini ta‘kidlab, lingvometodik yondashuvlarni ilgari surganlar.

Pedagogika va psixologiya sohasida R. Shodiyev, A. Soatov va boshqa ko‘plab olimlar ushbu yo‘nalishda maqola va tadqiqot ishlarini olib borishgan.

Mazkur manbalarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, atamalarni o‘rgatish faqat tilshunoslik masalasi emas, balki psixologiya, pedagogika va didaktika fanlari bilan uzviy bog‘liqlikda kechadi. Shu bois, bu yo‘nalishda kompleks yondashuv zarur.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda kuzatish, so‘rovnoma, taqqoslash va tahlil metodlaridan foydalanildi. Tajribaviy mashg‘ulotlar jarayonida talabalarga terminlarni mavzuga mos kontekstda qo‘llash, atama tahlili bo‘yicha mini-loyihalar tuzish hamda fanlararo termin bog‘liqligini aniqlash topshiriqlari berildi.

Shuningdek, refleksiya texnikalari (fikir xaritasi, “klaster”, “insert”) yordamida o‘quvchilar o‘z tushunchalarini mustahkamlashdi.

Inglizcha insert — “joylashtirmoq”, “qo‘shmoq”, “kiritmoq” degani. Shuning uchun insert metodi deganda odatda ma‘lumot yoki g‘oyani mavjud tuzilma ichiga kiritish usuli tushuniladi.

Atamashunoslikda “Insert metodi”

Atamashunoslikda insert metodi — bu yangi terminlarni mavjud terminologik tizimga kiritish va ularning o‘rnini aniqlash usulidir.

Insert metodining afzalliklari quyida keltirilgan:

Termin tizimini tartibli qiladi;

Yangi terminlar izchil va mantiqan joylashtiriladi;

Terminologik chalg‘ish va sinonimiyani kamaytiradi;

Termin bazalarini yangilashni osonlashtiradi.

Agar talabalarga terminologik materiallar bilan ishlashda faol, interfaol va refleksiv usullar (klaster, konsept xaritalar, terminologik diktantlar, o‘yin texnologiyalari va boshqalar) asosida mashg‘ulotlar tashkil etilsa, ularning atamalarni anglash, qo‘llash va tahlil qilish ko‘nikmalari sezilarli darajada oshadi.

Klaster metodi — bu o‘quvchilarning yoki talabalarining fikrlash jarayonini faollashtiruvchi, ularni mustaqil ravishda tahlil qilish, umumlashtirish va tushunchalar orasidagi bog‘lanishlarni aniqlashga yo‘naltiruvchi samarali o‘qitish metodidir. Ushbu metod ayniqsa terminologik materiallar

bilan ishlashda juda qulay bo‘lib, u terminlar tizimini tuzish, ularning o‘zaro aloqadorligini anglash va mantiqiy guruhlash imkonini beradi.

Klaster metodini qo‘llashda o‘quvchi yoki talaba asosiy tushunchani markazga joylashtiradi, so‘ngra shu tushunchaga bevosita yoki bilvosita bog‘liq bo‘lgan atamalarni atrofga yozadi. Har bir atama chiziqlar yoki o‘qlar orqali markaziy tushuncha bilan bog‘lanadi. Shu tarzda o‘rganilayotgan mavzu doirasidagi terminlar o‘zaro tarmoqlanib, yaxlit tizim holida ko‘rinadi.

Masalan, “pedagogika” atamasi markazga yoziladi. Uning atrofida “ta’lim”, “tarbiya”, “metodika”, “kompetensiya”, “faoliyat”, “o‘qituvchi”, “talaba”, “motivatsiya”, “baholash” kabi bog‘liq atamalar yoziladi. Bu jarayonda talaba pedagogik soha terminlarini faqat yodlab olmasdan, balki ularning o‘zaro mazmuniy bog‘liqligini ham anglaydi.

Klaster metodining afzalligi shundaki, u talabalarda mantiqiy va tahliliy fikrlashni, terminologik tizimni tasavvur etish ko‘nikmasini, hamda ilmiy nutqni shakllantirishni rivojlantiradi. Bundan tashqari, klaster yordamida yangi atamalarni o‘rganish, mavjud terminlarni tartiblash, ularni soha bo‘yicha guruhlash, sinonimik yoki antonimik terminlarni ajratish mumkin.

Shunday qilib, klaster metodi terminologiyani o‘qitishda vizual, mantiqiy va ijodiy yondashuvni birlashtiradi. U talabalarining terminlarni mexanik yodlash emas, balki ularni mazmunan anglash, tizim sifatida ko‘ra olish va amaliy qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, interaktiv metodlardan foydalanish talabalarining terminologik bilimlarini sezilarli darajada oshirgan. Jumladan: Eksperimental guruhdagi talabalar yangi atamalarni tezroq o‘zlashtirganliklari aniqlandi. Ularning atamalarni izohlash, kontekstda ishlatish va mustaqil tahlil qilish ko‘nikmalari yuqori darajada chiqmoqda. Talabalar o‘rtasida o‘tkazilgan so‘rovnomalarda ishtirokchilar atamalarni o‘rganishda yangi metodlar “ko‘proq qiziqarli va tushunarli” deb baholagan. Shuningdek, an’anaviy yodlashga asoslangan yondashuvdan farqli o‘laroq, kontekstual va analitik o‘rganish usuli talabalar tafakkurini rivojlantiradi, ularning terminlardan foydalangan holda mustaqil izoh berish, yozma va og‘zaki nutqda qo‘llay olish salohiyatini rivojlantiradi.

Pedagogik tajribalar shuni anglatadiki, talabalar atamalarni yod olish emas, balki anglash, taqqoslash va amalda ishlatish jarayonida chuqur o‘zlashtiradilar. Bu esa o‘qituvchidan terminlarni o‘rgatishda tizimli yondashuv, sabr va ijodkorlikni talab qiladi.[3]

O‘tkazilgan amaliy mashg‘ulotlar va tajriba-sinov ishlaridan so‘ng talabalar atamalarni izohlash, ularni toifalarga ajratish, sinonim va antonim terminlar bilan bog‘lash, shuningdek, ilmiy matnlarda to‘g‘ri qo‘llashda sezilarli ijobiy o‘shishga erishgan. Terminologik lug‘atlar, elektron manbalar va interfaol topshiriqlardan foydalanish o‘quv jarayonining samaradorligini oshirgan.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlar — “Klaster”, “Aqliy hujum”, “Insert”, “Blits-so‘rov” kabi usullar orqali o‘tkazilgan darslar talabalarining terminologik tafakkurini rivojlantiradi, ularni mustaqil izlanishga undaydi va fan tilini chuqurroq o‘zlashtirish imkonini beradi.

Tadqiqotlar, kuzatishlar va tajriba-sinov ishlari natijasida shuni aniqlash mumkinki, talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish — bu ularning ilmiy dunyoqarashi, kasbiy tafakkuri va muloqot madaniyatini rivojlantirishning asosiy omillaridan biridir. Terminologik savodxonlik har bir mutaxassis uchun zarur bo‘lgan bilim, malaka va kompetensiyalar majmuini tashkil etadi.

Ko‘plab talabalar o‘z yo‘nalishlariga oid atamalarni faqat yod olish darajasida bilishadi, biroq ularning mazmuniy jihatlarini tahlil qilish, kontekstdagi o‘rni va o‘zaro bog‘liqligini aniqlashda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Shu bois atamalar bilan ishlashni faqat lingvistik jarayon sifatida emas, balki tafakkur va muloqot madaniyatini rivojlantiruvchi intellektual faoliyat sifatida ham talqin etish lozim.

Xulosa va tavsiyalar. Atamalar bilan ishlash ko‘nikmasini takomillashtirish bugungi ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylanishi lozim. Olingan natijalarga asoslanib, bir necha tavsiyalarni ilgari surish mumkin. Fan dasturlariga terminologik tayyorgarlik modullarini kiritish lozim. Atamalarni o‘qitishda kontekstual o‘rganish va fanlararo integratsiyani kuchaytirish zarur. Axborot texnologiyalaridan (elektron lug‘atlar, onlayn terminologik platformalar) faol foydalanish samarali natija beradi. O‘qituvchilar uchun “Terminologiyani o‘qitish metodikasi” bo‘yicha maxsus malaka

oshirish kurslarini yo‘lga qo‘yish foydali bo‘ladi. Har bir talaba o‘z yo‘nalishidagi asosiy atamalar ro‘yxatini tuzib, ularni amaliy mashg‘ulotlarda, taqdimotlarda va ilmiy yozuvlarda qo‘llashga odatlanishi kerak.

Ta‘lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, masalan, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Bumerang”, “Fishbone” kabi texnologiyalar orqali talabalarni atamalar ustida mustaqil ishlashga, tahlil qilishga va ularni turli kontekstlarda qo‘llashga o‘rgatish samarali natija bergan. Shuningdek, terminlarni o‘rganishda multimediyaviy vositalari, elektron lug‘atlar, onlayn terminologik platformalar va mobil ilovalardan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi, o‘zlashtirishni chuqurlashtiradi.

Atamalar bilan ishlash jarayonida talabalar faqat mavjud tushunchalarni eslab qolmay, balki yangi terminlarni yaratish, ularni tahlil qilish va tarjima qilish kabi ijodiy faoliyatga ham jalb qilinishi kerak. Bu esa ularda ilmiy nutq madaniyati, aniq fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va o‘z fikrini asoslab ifoda etish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Analga oshirilgan ishlar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

Atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish — talabalarning kasbiy nutqini rivojlantirish, ilmiy tafakkurini kengaytirish va nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishning muhim omilidir. Terminologik bilimlarni tizimli o‘rgatish ta‘lim sifati va kasbiy tayyorgarlik darajasini oshiradi, talabalarda tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. O‘qituvchining metodik yondashuvi, interfaol vositalardan to‘g‘ri foydalanishi va fanlararo integratsiyani ta‘minlashi bu jarayonda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Talabalarda terminlar bilan ishlashni o‘quv jarayonining doimiy tarkibiy qismiga aylantirish, ularni mustaqil tadqiqot ishlariga jalb etish samaradorlikni oshiradi.

Shunday qilib, talabalarni atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish — ularning kasbiy, ilmiy va muloqot kompetensiyalarini shakllantirishda eng muhim bosqichlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. G‘ulomov A. Tilshunoslikda termin va terminologiya masalalari. – Toshkent: Fan, 2016.
2. To‘xtaboyeva N. Pedagogik terminlarni o‘qitish metodikasi. – Samarqand, 2019.
3. Leitchik V. M. Terminovedenie. – Moskva: Academia, 2007.
4. Mahmudov N., Mirtojdiyev M. Til va tafakkur. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018.
5. O‘zbekiston Respublikasi “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – 2020-yil.

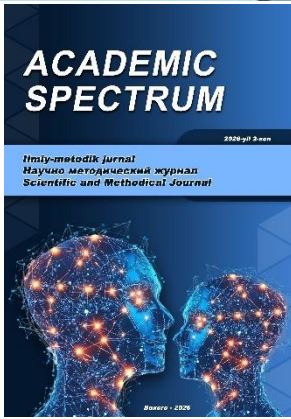
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvidagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funktsions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

Rahmatova Nasiba Sobirovna	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
Qodirova Dilnoza Murtazoyevna	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
Tajibayev Shohruh Maqsudovich	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislar va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

*Buxoro
2026. № 2-Son.*